

Is e-health de sleutel tot een effectieve bijdrage aan de mondzorg bij thuiswonende ouderen?

E-health in de mondzorg

In de winnende scriptie van NVM Oral-B Studieprijz 2016 onderzocht studente Xandra Post of thuiswonende ouderen behoefte hebben aan het gebruik van e-health in de mondzorg.

Tekst **X. Post, Mondhygiënist en drs. K.G.H. Parisius, docent mondzorgkunde, klinisch epidemioloog, dr L.L. Alpay Laurence Alpay, associate lector eHealth, Lectoraat Medische Technologie.**

Een langer behoud van de eigen dentitie kan gezien worden als een van de successen van medisch technologische ontwikkelingen en de uitgebreide behandel mogelijkheden in de mondzorg. Dit brengt met zich mee dat steeds meer mensen hun eigen dentitie op latere leeftijd behouden. Trends in de bevolkingssamenstelling van Nederland laten een duidelijke (toekomstige) groei zien in oudere populatie (4). Verschillende onderzoeken (1,2) benadrukken het belang van een goede mondgezondheid met name bij dit deel van de populatie. Het nadelig effect van een slechte mondgezondheid neemt toe naarmate de kwetsbaarheid ook toeneemt. Door recente veranderingen in het beleid van de Nederlandse overheid op het gebied van de langdurige zorg, groeit de groep thuiswonende ouderen. Voor een deel van hen is de mondzorg minder toegankelijk in verband met mobiliteitsbeperkingen en ziekte. Het is cruciaal dat er voldoende aandacht is voor de mondgezondheid van deze ouderen ondanks alle belemmeringen. Een van de mogelijke oplossingen voor dit probleem is het gebruik van e-health. Volgens het RIVM is e-health een essentieel aspect van de zorginnovatie (5). Het begrip e-health is een relatief nieuw begrip en wordt volgens Lint, Ottes en Rijen (3) gedefinieerd als "e-health is het gebruik van nieuwe infor-

matie- en communicatietechnologieën, en met name internettechnologie, om gezondheid en gezondheidszorg te ondersteunen of te verbeteren".

In de Nederlandse mondzorg zijn reeds een aantal mobiele applicaties beschikbaar, bijvoorbeeld de 'GezondeMond' applicatie van het IvorenKruis. Deze applicaties zijn echter niet toegespitst op de ouderenmondzorg. In de ouderenmondzorg is het gebruik van e-health over het algemeen nog onbekend. Digitale informatie betreffende de mondgezondheid van ouderen wordt momenteel met name via websites verstrekt. Hierbij is er geen sprake van een persoonlijk advies dat aansluit op de specifieke mondgezondheidssituatie van een persoon. Met e-health kan er anderzijds vele malen specifieker ingaan worden op de individuele mondzorgbehoefte van de ouderen. Naast deze individualisering van de mondzorg door middel van gepersonaliseerde informatie, adviezen en mondhygiëne-instructies kan e-health ook een bevorderende rol spelen in de empowerment van de patiënt. Hierbij draait het om de zelfregie voor wat betreft de interactie met mondzorgprofessionals en het gebruik van de informatie. Door samenwerking van de opleiding Mondzorgkunde InHolland en het lectoraat Medische Technologie is er een kwalitatief onderzoek uitgevoerd om te onderzoeken in hoeverre ouderen behoefte hebben aan het gebruik van eHealth in de mondzorg. Tevens is er onderzocht in welke mate en op welke wijze zij digitale hulpmiddelen gebruiken (zoals

Eerste
prijswinnaar

Eersteprijswinnaar Xandra Post

smartphones), die nodig zijn bij de toepassing van e-health.

Materiaal en methode

De deelnemers aan het onderzoek zijn ouderen met een minimum leeftijd van zestig jaar, die zelfstandig wonen in de regio's Amsterdam en Gooi en Vechtstreek en eventueel enige vorm van dagelijks hulp ontvangen, onder andere via de thuiszorg, de wijkverpleging of mantelzorg. Een-op-een semigestructureerde interviews zijn in de periode van december 2015 tot en met januari 2016 afgenomen om de mening en ervaringen van de doelgroep te achterhalen. In het interview zijn de thema's digitalisering, mondgezond-

heid en digitale ondersteuning aan bod gekomen. Deze thema's zijn gekozen door de voorafgaande deskresearch.

Resultaten

Er zijn in totaal zestien thuiswonende ouderen geïnterviewd, waarvan vier ouderen van het mannelijk geslacht en twaalf ouderen van het vrouwelijk geslacht (zie tabel 1). De jongste participant was 61 jaar en oudste 89 jaar. Aan de hand van de interviews kan gesteld worden dat iets meer dan de helft (56,25%) van de ondervraagden momenteel geen informatie en/of instructies over de mondgezondheid van een (mond)zorgprofessional ontvangt. Een groot deel (43,75%) van de participanten bezoekt geen tandarts meer en komen ook niet in aanrakingen met andere (mond)zorgprofessionals. De personen die wel (31,25%) informatie en/of instructies ontvangen, ontvangen dit vooral door mondelinge overbrenging van de tandarts. Onder de ondervraagde thuiswonende

Participanten	16
Mediane leeftijd (range)	77,5 (61-89)
Vrouw (%)	12 (75)
Man %)	4 (25)
Opleidingsniveau (%)	N (%)
Laag	13 (81.25)
Middel	1 (6.25)
Hoog	2 (12.5)

Tabel 1. Baseline kenmerken van de interventie en controle groep.

Soort middelen	N (%)
Computer	6 (37.50)
Smartphone	1 (6.25)
Tablet	1 (6.25)
Computer, smartphone en tablet	2 (12.50)
Computer en smartphone	1 (6.25)
Computer en tablet	1 (6.25)
Geen	4 (25)
Frequentie gebruik	N (%)
Geen	4 (25)
Een paar keer per week	3 (18.75)
Bijna elke dag	5 (31.25)
Elke dag	7 (43.75)

Tabel 2. Gebruik digitale middelen.

ouderen gebruikt 75% een of meerdere digitale middelen (zie tabel 2). Het meestgebruikte apparaat is de computer (62,50%). Een kwart van de personen gebruiken op dit moment een smartphone. De frequentie van het gebruik hiervan is bij deze personen hoog en vormt voor de meeste gebruikers onderdeel van het dagelijks leven. De digitale middelen worden vooral gebruikt voor communicatie-, financiële-, ontspannings- en algemene doeleinden. De smartphones worden het meest gebruikt voor communicatie doeleinden, zoals telefoneren en WhatsApp. De helft (50%) van de totale gebruikers is in staat om complexere handelingen uit te voeren zoals mailen, informatie opzoeken via Google en internetbankieren. Uit dit onderzoek blijkt dat de mondverzorging bij de meerderheid van de ouderen (81,25%) niet optimaal is. Deze meerderheid gebruiken onjuiste middelen voor de mondverzorging, zoals het opbergen van een prothese in een bekertje met bleek. 87,5% van de ondervraagden vindt dat zij op de juiste manier hun mond verzorgen en ervaren geen klachten.

Discussie

Dit onderzoek is uitgevoerd onder de huidige generatie thuiswonende ouderen. Deze generatie heeft zijn eigen specifieke opvattingen voor wat betreft het gebruik van digitale middelen in de gezondheidszorg, bijvoorbeeld dat het persoonlijke contact wegvalt door deze manier van communicatie. Het is van belang om rekening te houden met het feit dat de mening van toekomstige generatie ouderen zeer verschillend kan zijn. Deze nieuwe generatie heeft misschien meer affiniteit en ervaring met digitale hulpmiddelen en staan daarom wellicht ook eerder open voor e-healthtoepassingen in de mondzorg. Tevens is deze generatie gewend aan focus op preventie in de huidige mondzorg. Hierbij ligt de verantwoordelijkheid voor de mondgezondheid primair bij de patiënt zelf. Ook dit aspect bij de nieuwe generatie wijkt af van de huidige generatie ouderen. Om de toepassing van e-health adequaat te laten aansluiten op de behoefte van de doelgroep, is het informatief om in de toekomst dit onderzoek in desbetreffende populatie te herhalen.

NVM Oral-B Studieprijs

Om meer mondhygiënist te laten delen in de vaak originele en interessante inhoud van afstudeeropdrachten, organiseert de Nederlandse Vereniging van Mondhygiënist samen met het Nederlands Tijdschrift voor Mondhygiëne en Oral-B de 'NVM Oral-B Studieprijs'.

'De meerderheid gebruikt onjuiste middelen voor mondverzorging'

Conclusie

Uit de resultaten blijkt dat vanuit de ouderen er weinig tot geen interesse en behoefte is aan digitale informatie en instructies over de mondzorg. Ouderen die op dit moment digitale middelen gebruiken zijn technisch in staat om informatie en instructies via een e-healthapplicatie te ontvangen en gebruiken.

Mondzorg van de toekomst

De digitalisatie van de mondzorg door middel van e-health is onvermijdelijk. e-health heeft een enorm potentieel om de (mond)zorg te versterken en een oplossing te bieden voor talloze problemen in de mondzorg van kwetsbare groepen. Hiervoor is meer aandacht en onderzoek naar de mogelijkheden, toepassingen en effectiviteit van e-health nodig.

Heeft u vragen over dit onderzoek? Mail naar: Xandra_1705@hotmail.com. n

Literatuurlijst

1. Baat, C. de, & Kalk, W. (1999). Geriatrische tandheelkunde. Problematiek van ouder worden. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
2. Baat, C. de, Bronkhorst, E.M., Maarel-Wierink, C.D. van der, Schols, J.M. & Vanobbergen, J.N. (2013). Oral health care and aspiration pneumonia in frail older people: a systematic literature review. doi: 10.1111/j.1741-2358.2012.00637.
3. Lint, M.W. de, Ottes, L. & Rijen, A.J.G. van. (2002). Inzicht in e-health. Retrieved from http://www.rvz.net/uploads/docs/Achtergrondstudie_-_E-health_in_zicht.pdf.
4. Centraal Bureau voor de Statistiek, (16 december 2016). Bevolkingspiramide. Retrieved from <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/bevolkingspiramide>.
5. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, (2013). Eerste studieboek over eHealth. Retrieved from http://www.rivm.nl/Documenten_en_publicaties/Algemeen_Actueel/Nieuwsberichten/2013/Eerste_studieboek_over_eHealth.